

Asia: VN/27147/2024

Lausuntopyyntö Useilla hallinnon tasoilla luottamushenkilönä toimimista arvioineen työryhmän arviomuistiosta

Lausunnossa pyydetään kohdistamaan lausunnon antajan näkemys jaoteltuna alla olevasti:

Usealla hallinnon tasolla luottamushenkilönä samanaikaisesti toimimisesta yleisesti

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue Pohde pitää työryhmän arviomuistiota hyvänä ja ajankohtaisena kokonaisuutena. Arviomuistiosta on hyvin kuvattu usealla hallinnon tasolla luottamushenkilönä samanaikaisesti toimimiseen liittyviä vaikutuksia ja rakenteellisia haasteita.

Pohde yhtyy työryhmän näkemykseen siitä, että luottamushenkilönä toimimista eri hallinnon tasoilla on hyvä seurata myös jatkossa.

Ehdokkaaksi asettumisen rajoittaminen (arviomuistion luku 5)

Pohde suhtautuu vaalikelpoisuuden rajoittamiseen työryhmän tavoin kriittisesti. Pohde yhtyy työryhmän käsitykseen (s. 43) siitä, että samaan aikaan aluevaaleihin ja kuntavaaleihin ehdolle asettumisen rajoittaminen olisi ongelmallinen perustuslain turvaamien kansanvaltaisuusperiaatteen ja osallistumisoikeuksien kannalta.

Arviomuistiosta (s. 37) on todettu, että hyvinvointialueen esteellisyysäännöksiä valmisteltaessa ei ole otettu huomioon hyvinvointialueiden ja kuntien luottamustehtävissä olevien henkilöiden kaksoisrooleja. Hyvinvointialueiden tehtävät eroavat kuntien tehtävistä ja maantieteellinen ulottuvuus on huomattavasti laajempaa. Kun esteellisyysääntelyä ei juurikaan muutettu hyvinvointialueita koskevaa lainsäädäntöä säädettäessä, hyvinvointialueen päätöksentekoon liittyy huomattava määrä tulkinnanvaraisia tilanteita esteellisyysäännösten soveltamisessa. Erityisen haastavana esteellisyys arvioiminen näyttääytyy asioiden valmisteluvaiheessa. Esteellisyys arvioimista haastaa myös se, ettei arvioinnin tueksi ole juurikaan korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisukäytäntöä hyvinvointialueiden toiminnan ajalta. Erityisesti palvelussuhdejäävin soveltamista hyvinvointialueella olisi syytä tarkastella tarkemmin nimenomaan hyvinvointialueiden toiminnan näkökulmasta. Merkittävää tulkinnanvaraa sisältyy yhteisöjäävin ja palvelussuhdejäävin osalta myös sen arvioimiseen, milloin asian ratkaisusta on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa kunnalle tai luottamushenkilön työnantajalle.

Pohde yhtyy työryhmän käsitykseen (s. 39) siitä, että vaaleilla valittu valtuusto ei itsehallinnollisen yhteisön ylimpänä päättävänä toimielimenä rinnastu asemaltaan yksityisoikeudellisen yhteisön hallintoneuvostoon. Työryhmän tavoin Pohde ei pidä perusteltuna ulottaa yhteisöjäävin soveltamista valtuustoon.

Pohde katsoo, että toimielinten kokoonpanoa koskevissa, puolueiden välisissä neuvotteluissa tulee edelleen pyrkiä huomioimaan mahdollisia tulevia esteellisyytilanteita. Pohde pitää hyvänä työryhmän suositusta poliittisten käytänteiden muuttamisesta ja esimerkiksi puolueiden sopimuksista, joilla vältettäisiin usean tason samanaikaisia luottamustehtäviä (s. 46, 69).

Kunnan luottamushenkilön ja kunnanjohtajan vaalikelpoisuus aluehallitukseen (arviomuiston luku 6.3.5)

Pohde katsoo, että useamman tason luottamustehtävän hoitamisesta aiheutuvat ristiriitatilanteet ovat mahdollisia, mutta pääsääntöisesti hallittavissa esteellisyysperusteiden soveltamisella.

Henkilöstön vaalikelpoisuus aluehallitukseen (arviomuiston luku 6.3.2 – 6.3.4)

Pohde yhtyy työryhmän arvioon (s. 60) siitä, että ennakkopäätös KHO 2025:26 muutti hyvinvointialuelain 78 §:n 1 momentin 1 kohdan tulkintaa ja voi toimia oikeusohjeena jatkossa.

Kuntalakiin liittyvät kysymykset ja muut työryhmän havainnot (luku 7)

-

Muut huomiot

-

Kalliokulju Tiina
Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue - Oikeudelliset palvelut